

STORGATA 36 PRINDS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE, GNR. 208 BNR. 653 OG DEL AV 934, OSLO KOMMUNE FORSLAG OM FREDNING MED HJEMMEL I KULTURMINNELOVEN §§ 15 OG 19

HØRINGSUTTALELSE

Fredningsforslaget ble bebudet fra Byantikvaren allerede i desember 1998 og det er en lykke at det endelig foreligger. Eiendommen er et enestående minnesmerke over byens behandling av sine upriviligerte gjennom etpar århundrer og må berges fra ytterligere forringelse og ødeleggelser.

OMFANGET

av fredningen er tilfredsstillende idet det synes å ivareta behovet for å opprettholde hele anleggets historiske lukkethet, og dermed også hindre at det blir bitvist spist opp fra yttergrensene. Det bør komme utvetydig fram i fredningsgrunnlaget at uregelmessigheter og midlertidigheter som forvansker lesningen av tidligere bruk langs anleggets nordgrense må ryddes opp i. Det må f.eks. være en helt eksplisitt målsetting å få tilbakeført arealet som nå er innkjøring til Storgt. 36c og å få etablert en fast, lukket grense mot Norges Røde Kors/Christian Krohgs gate. Anstalten har aldri hatt atkomst fra andre kanter enn Storgata, og dette faktum må opprettholdes som et udiskutabelt premiss, også for relevante reguleringsplaner. Alle forsøk på å etablere en gjennomfartsåre må avvises en gang for alle. Det bør også komme fram hvilke muligheter som foreligger for å hindre evt seinere ønsker om dominerende bygg på naboeiendommene.

BYGNINGER

I lista over bygninger og medfølgende kart er **den eldste asyldelen** ikke tatt med. Dette er tilbygget til dollhuset (bygning 2) som ble reist i 1849-50 for å tilfredsstill autorisasjonskravet i den nye Sinnssykeloven av 1848, og ligger mellom bygningene 3 og 6 på kartet. Det er merker i eksteriøret som viser bygningens utstrekning. Det var dette som var byens første medisinskledede asyl. Neste utvidelse fant sted i det den gang frittliggende fattigsykehuset, bygning 5, hvor det ble etablert kvinneavdeling fra høsten 1851.

Ifølge helt nye opplysninger er det på sørgavlen på **Vaskeribygningen** (skjult bak handelsbodene) funnet rester av en innstallasjon som synes å være den ene av rømningsveiene som ble etablert i det brannfarlige bygget ca 1899, beskrevet av Arne Omsted i "Fra Mangelsgården til Sing Sing" (1949), s. 15-16. Et slikt funn gjør det utenkelig å etablere en ny atkomst her til et planlagt sprøyterom inne i gården, jfr formålet nevnt i forslaget nederst på s. 4. Det er et ganske unikt innslag i anleggets utviklingshistorie som hittil ikke har vært oppdaget, og det eneste som er igjen, for iflg. Omsted fikk begge gavlene en slik rømningsvei, og den andre er revet (her er BYAs kart uøyaktig).

For **Fabrikkbygningens** vedkommende vises også til Omsteds beskrivelse av disponeringen av de ulike etasjene ved hans tiltredelse i 1898. Det finnes foreløpig bare lite og nokså tilfeldig dokumentasjon på bruken av arbeidsanstaltens lokaler og dens historie i det hele tatt. Her gjenstår store forskningsoppgaver. Uansett burde hele eller deler av bygningen reguleres til *museum*, og *Prindsekjøkkenet* - en av byens aller

eldste offentlige bedrifter (175 år neste år, i uavbrutt bruk fra 1832 til april i år) - må gjenåpnes som spisested.

Det bør også presiseres hvor ansvaret skal ligge for den museale **løsøresamlingen** som av formelle grunner ikke omfattes av fredningen. Samlingen er en del av arbeidsanstaltens historie og hører hjemme der, og det må sikres at ikke flere gjenstander forsvinner enn det allerede har gjort.

SPRØYTEROM

På s. 8 i fredningsforslaget står det: "I 2006 vedtok Oslo kommune at det skal etableres sprøyterom på eiendommen." Formuleringen er upresis og uheldig. Det fins ikke annet enn en *administrativ* beslutning i Byrådet, eller av én eller to byråder. Saken har ikke vært til politisk behandling, og "Oslo kommune" betyr iallfall ikke Bystyret, som såvidt meg bekjent ikke har vedtatt annet enn at det nåværende sprøyterommet *kan flyttes*.

Omsorgsbygg KF og Byantikvaren er instruert fra Rådhuset om å finne en måte å få etablert sprøyterommet på, inne på Prindsens tomt. Jeg har hørt idéen begrunnet av byråden med at eiendommen har så dårlig rykte fra før av. Det hørtes ikke ut som om det inngikk i byrådets intensjon å oppgradere den.

Et sprøyterom må iflg OBY bygges med sykehusstandard og det er anslått at det vil bestå av en brakkerigg på ca 400 kvm., tenkt plassert på baksiden av handelsbodene. I tillegg må det lages en skjermet atkomst, som først var tenkt ført gjennom hele første etasje i den ene bodfløyen, noe som førte til kritiske spørsmål i Bystyret. En ny variant var å slå seg via ytterste del av samme bodfløy, inn i Vaskeribygningen og via en utendørs "korridor" videre derfra til brakkeanlegget. Nå vil også denne varianten bli vanskelig etter funnet i Vaskeribygningen.

Uansett alle fantasirike forsøk på å etablere denne nye "anstalten i anstalten", så er det meningsløst å framstille det som om denne brakkas og korridorens "*plassering, dimensjoner og utforming [kan] tilpasses miljøet og ikke svekker opplevelsen av de historiske strukturene og anleggets lukkethet*", slik det står i pkt. 8 i forslaget til fredningsbestemmelser (s. 6). Det skal godt gjøres; det står ikke til troende, og det er helt uakseptabelt. Man legger ikke en slik moderne innretning inn på en fredet eiendom, der en sentral intensjon er at man vil beholde et helt miljø intakt.

Det vises derfor i stedet til **forslaget fra Prindsens Venner om parkmessig opparbeidelse** av de ubebygde områdene som foreslås vernet etter § 19, presentert i heftet "*Prinds Christian Augusts Minde - historie og visjoner om de fattiges kvartal*" som nettopp er utkommet. En slik opparbeidelse, som også kan ta hensyn til eventuelle spor/rester i grunnen, vil i langt sterkere grad være i samsvar med fredningens intensjoner.

GENERELT

Totalfredningen av Prindsenkvartalet kommer i grevens tid. Som påpekt i forskjellige sammenhenger er anlegget verneverdig på nordisk nivå og har europeisk referanseverdi. Oslo by kan altså ikke håndtere det på en hvilken som helst måte uten å risikere å sette både seg selv og nasjonen i forlegenhet - **kommunen kan ikke sette egne kortsiktige interesser foran nasjonale vernehensyn**. Det har tradisjonelt vært tatt lite hensyn til de upriviligertes kulturminner, og landet har ikke mange av dem. I PCAM ligger det så store sosial-, kultur- og industrihistoriske verdier - samtidig som ødeleggelsene allerede har vært betydelige - at det er påkrevet med en utvetydig offentlig anerkjennelse og et påfølgende løft for å få eiendommen på beina.

Mht **framtidig bruk** er det grunn til å peke på at bruken de seinere årene bragte inn et varierert klientell og leietakere, som førte til at stigmaet som har klebet ved anlegget har avtatt. Bygningene egner seg for ulike småskalavirksomheter (håndverkere, sosial, kulturell, service) og det vil være i overensstemmelse med anleggets karakter om en slik blandet virksomhet kan fortsette slik at *ingen grupper blir spesielt dominerende*. Samtidig vil jeg igjen understreke det museale potensialet og minne om at det aller meste av anleggets historie er uutforsket og har stor vitenskapelig interesse.

Oslo 18. september 2006

Wenche Blomberg
Forsker
Sverdrups gt. 21
0559 Oslo